

Nr 149

Utlåtande i anledning av väckt motion angående inspektion och inventering av statliga myndigheters bibliotek.

(5:e avd.)

I en inom andra kammaren av herr *Hamrin* i Jönköping väckt motion (II: 569) har hemställts att riksdagen måtte besluta hos Kungl. Maj:t göra framställning om utfärdande snarast möjligt av föreskrifter rörande inspektion och inventering av statliga myndigheters bibliotek.

Beträffande motiveringen för ifrågavarande yrkande får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver inhämtat uttrande över motionen från *kungl. biblioteket* som anfört följande.

Den sektor av biblioteksväsendet, som representeras av de statliga myndigheternas bibliotek, är av betydande omfattning. Det totala antalet större och mindre statliga bibliotek i Stockholm, där givetvis det stora flertalet inom den aktuella kategorien är lokaliserade, uppgår till ca 125. Denna siffra inkluderar även de bibliotek som utgör fristående institutioner samt de som är knutna till universitetet och fackhögskolorna; med beaktande härav kan antalet bibliotek som direkt betjänar den statliga administrationen anges till ett hundratal. Administrativt är dessa, direkt eller via respektive myndigheter, fördelade på samtliga statsdepartement. Biblioteksutbildad personal torde endast disponeras av ett tiotal av de ifrågavarande biblioteken.

Vissa av de frågor som står i samband med vården och tillsynen av de statliga myndigheternas bibliotek upptogs till behandling i ett betänkande med utredning och förslag rörande Stockholms universitets biblioteksservice, utarbetat av riksbibliotekarien på uppdrag av chefen för ecklesiastikdepartementet och avlämnat den 30 december 1963. Som ett led i utredningsarbetet genomfördes hösten 1963 en enkätundersökning, som avsåg biblioteken vid justitie- och finansdepartementen samt dem underställda myndigheter. Det sammanlagda antalet av dessa bibliotek var 20, representerande ett bokbestånd om ca 11 000 hyllmeter; den totala årliga tillväxten beräknades till ca 150 hyllmeter. Ifrågavarande 20 bibliotek förbrukade budgetåret 1962/63 för bokinköp 117 000 kr., varav 39 000 kr. eller 33 procent för tidsskriftsabonnemang. Av de 20 biblioteken hade vid undersökningstillfället endast fyra tillgång till personal med biblioteksutbildning (biblioteksskolan vid kungl. biblioteket eller motsvarande). Med utgångspunkt från enkätundersökningen framhöll riksbibliotekarien i det nämnda betänkandet, att ett stort behov förelåg av centraliserad sakkunnig upplysning, kontinuer-

ligt löpande anvisningar av biblioteksteknisk art samt praktiskt understöd från en gemensam basorganisation. Härigenom borde en klar förbättring av dessa mindre biblioteks service kunna uppnås, samtidigt som vissa ekonomiska besparingar borde kunna påräknas. För löpande service åt verksbiblioteken borde inrättas två tjänster som förste biblioteksassistent resp. biblioteksassistent i lönegrad Ag 19 resp. Ag 11, tills vidare placerade på kungl. bibliotekets personalstat. Sistnämnda rekommendation anknöt till ett i samma betänkande framlagt förslag beträffande den bibliotekstekniska skötseln av institutionsbiblioteken vid universitetet i Stockholm. För att biträda med skötseln av dessa föreslog riksbibliotekarien inrättande av en till kungl. biblioteket knuten institutionstjänst. I huvudsaklig överensstämmelse med förslaget inrättades enligt statsmakternas beslut en dylik institutionstjänst fr. o. m. innevarande budgetår med en personaluppsättning bestående av en bibliotekarie (Ag 23), en förste biblioteksassistent (Ag 13) och ett förste biblioteksbiträde (Ag 9).

Här refererade förslag och åtgärder har närmast avsett en breddning av den rent konsultativa verksamhet som kungl. biblioteket under den senaste tioårsperioden bedrivit gentemot bibliotek av skilda kategorier i den utsträckning som varit möjlig inom ramen för verkets ordinarie resurser. En vidgning av målsättningen i syfte att ställa de statliga myndigheternas bibliotek under formlig tillsyn av kungl. biblioteket förutsätter utfärdande av särskilda föreskrifter rörande inspektion o. s. v. i enlighet med vad motionären föreslagit.

Den närmaste förebilden för en tillsynsverksamhet av denna typ finner man, såsom framhålles i motionen, på arkivväsendets område. I riksarkivets uppgifter som arkivmyndighet för de centrala ämbetsverken m. fl. myndigheter ingår sålunda bl. a. att lämna råd och upplysningar rörande arkivbildning och arkivvård samt biträda vid gallring och andra arkivarbeten, att inspektera arkiv och att granska förslag till ny- eller ombyggnad av arkivlokaler. För sådana uppgifter som uppordnande och gallring av myndighetsarkiv förutsättes i regel insats av riksarkivets personal, eftersom respektive myndigheter vanligen saknar kvalificerad expertis. Riksarkivet har vidare ansvaret för utbildning av de tjänstemän vid respektive verk, som sköter verksarkiven. Arkivets nu nämnda funktioner behandlas ingående i en promemoria angående riksarkivets organisation som bifogats arkivets anslagsframställning för budgetåret 1966/67 och som utförligt refererades i prop. 1966: 1 (bil. 10 s. 49 ff.). Vid sin anmälan av riksarkivets avlöningsanslag underströk departementschefen särskilt vikten av de synpunkter som framförts angående behovet av ökad arkivservice åt ämbetsverken i syfte att biträda dem med skötsel och gallring av arkiv samt förordade en relativt betydande utbyggnad av riksarkivets personalorganisation; riksdagen har sedermera fattat beslut härom i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag.

De synpunkter rörande verksarkivens behov av service som framförts i den nämnda promemorian, vilken är resultatet av ett utredningsarbete i samråd med statskontoret, äger i stor utsträckning giltighet även för verksbibliotekens del. Rent allmänt kan konstateras, att behovet av en central tillsynsmyndighet för denna bibliotekskategori på senare år av olika skäl starkt har accentuerats. Den statliga verksamhetens väldiga ökning har rent automatiskt inneburit en betydande expansion för statsförvaltningens bibliotek. Parallellt härmed kan konstateras en ökad insikt om behovet av snabb och effektiv dokumentation inom de fackområden där resp. myndigheter är verksamma. Vidare har litteraturtjänstens ökade omfattning lett till ett på-

tagligt behov av centrala åtgärder i rationaliseringssyfte. Genom en striktare arbetsfördelning mellan de olika biblioteken i fråga om tidskriftsabonnemang och bokinköp skulle sålunda otvivelaktigt i några fall besparingar kunna göras. På motsvarande sätt skulle enhetliga normer för inbindning och andra bibliotekstekniska åtgärder utan tvekan innebära en viktig rationalisering. Även arkivens gallringsproblem har sin motsvarighet på bibliotekssidan. Många verksamhetsbibliotek innehåller utrymmeskrävande sviter av i stort sett inaktuella tidskrifter, offentligt tryck etc., som i vissa fall torde kunna utmönstras, i andra fall däremot kan komma till nytta genom att placeras i andra bibliotek eller i statens biblioteksdepå. Avgörandet av ärenden av detta slag kräver emellertid biblioteksmässig sakkunskap och överblick. En viktig fråga i detta sammanhang är slutligen utbildningen av den personal som handhar skötseln av myndigheternas bibliotek. På framställning från olika myndigheter har under senare år ett antal befattningshavare, i regel som extraelever, deltagit i de av kungl. biblioteket alltsedan 1946 anordnade kurserna för utbildning av biblioteksassistenter. Denna verksamhet behöver intensifieras, och det bör övervägas om behov föreligger av en koncentrerad, speciellt för de statliga bibliotekens behov avpassad kurs.

Kungl. biblioteket hemställer att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära, att riksbibliotekarien erhåller uppdrag att, lämpligen i samråd med statskontoret, utarbeta en promemoria rörande de statliga myndigheternas bibliotek och deras behov av central tillsyn och service.

Utskottet. Den i motionen väckta frågan har ingående belysts i det av kungl. biblioteket avgivna yttrandet. Av detta framgår att motionernas syfte i vad gäller institutionsbiblioteken vid universitetet i Stockholm numera i viss mån blivit tillgodosett genom att fr. o. m. innevarande budgetår till kungl. biblioteket knutits en enhet, bestående av en bibliotekarie, en förste biblioteksassistent och ett förste biblioteksbiträde, med uppgift att biträda med skötseln av nämnda institutionsbibliotek. Utskottet anser det rimligt att värdet av denna nya institutionstjänst någon tid prövas innan ytterligare åtgärder på området vidtas. Utskottet finner sig på grund härav inte böra tillstyrka motionen.

Utskottet hemställer,

att motionen II: 569 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 22 november 1966

På statsutskottets vägnar:

GÖSTA BOHMAN

Närvarande: se under utlåtandet nr 148.